

YEREL BASINDA SURIYELİ SİĞINMACILARIN HABER VE OKUR YORUMLARINDAKİ TEMSİLLERİNİN KARŞILAŞTIRILMALI ANALİZİ

Neslihan Yolçu*

ÖZET

İdeolojik bir aygıt olarak medya, temsiller aracılığıyla belirli anlamların üretildiği başlıca alanlardan biridir. 'Yabancı' ve 'öteki' olarak Suriyeli sığınmacıların haber ve köşe yazılarındaki temsillerinin, okuyucular üzerinde belirleyici olduğu genel kabul görse de; kamuoyunun düşüncelerinin oluşmasında ve öteki temsillerinin biçimlenmesinde medya temsili tek belirleyici değildir. Çalışmanın hipotezi, Suriyeli sığınmacıların Kocaeli yerel medyasında yer alan haber ve köşe yazılarındaki temsili ile okur yorumlarındaki öteki kurgusunun benzerlikler içerse de büyük ölçüde karşıt olduğudur. Çalışmada, Suriyeli sığınmacıların haber ve köşe yazıları ile okur yorumu temsillerindeki başlıca bakış açılarının ortaya çıkartılması; temsildeki farklılık ve benzerliklerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Kocaeli'de en yüksek tiraja sahip ilk beş gazete içerisinden seçilen Özgür Kocaeli, Kocaeli Demokrat ve Kocaeli gazetelerinde, 2018 yılı boyunca çıkan Suriyeli sığınmacılara ilişkin haber ve köşe yazıları ile bunlara yapılan okur yorumları, niceliksel ve niteliksel içerik analiziyle incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; gazetelerin neredeyse aynı olayları haberleştirdikleri, benzer temsil biçimleri ve söylem unsurları ürettikleri görülmüştür. Suriyeli sığınmacıların, haberlerde çoğunlukla yoksullukları ve mağduriyetleriyle olumlu veya tarafsız şekilde ele alındığı tespit edilmiştir. Haberlerdeki olumlu ve tarafsız temsillerin aksine okur yorumlarındaki ötekileştirici ve ayrımcı söylemlerle, stereotipik sığınmacı temsillerin yeniden üretildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmada, Suriyeli sığınmacıların haber ve köşe yazılarındaki

* Arş. Gör. Dr., Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6228-6030>

Makale Gönderim Tarihi: 19.03.2019- Makale Kabul Tarihi: 31.05.2019

temsillerinin, okur yorumları üstünde birebir belirleyici olmadığı hipotezi doğrulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacı, temsil, okur yorumu, haber, içerik analizi, Kocaeli yerel basını

COMPARATIVE ANALYSIS ON LOCAL PRESS REPRESENTATIONS OF SYRIAN REFUGEES ON NEWS AND READER COMMENTS

ABSTRACT

As an ideological medium, press is a major field that creates meanings through representations. Although it is an admitted fact that the representation of Syrian refugees as 'foreign' and 'marginal' is a determinant factor that affects readers' opinions, press is not the only determinant that shapes the public opinion and the trends to represent certain groups as marginal. The hypothesis of this study is that the representation of Syrian refugees on news and columns published by the local press in Kocaeli and the concept of 'marginal' in readers' comments are highly contradictory, despite the similarities they bear. This study aims to reveal major perspectives seen in the representation of Syrian refugees on news and column and readers' comments and to identify differences and similarities between these representations. Özgür Kocaeli, Kocaeli Demokrat, and Kocaeli Daily newspapers were chosen among the top 5 local newspapers in Kocaeli Province with highest circulation rates and the news, columns, and readers' comments published throughout 2018 were analyzed through quantitative and qualitative content analysis methods. According to the findings, it was identified that the newspapers published almost identical news and produced similar representations and discursal elements. It was also seen that Syrian refugees were usually considered in a positive or neutral way by raising certain topics, such as poverty and suffering. Despite these positive and neutral representations on news, it was found out that readers' comments produced the stereotyped refugee representation again through an otherizing

and discriminative discourse. This study verifies the hypothesis that the representation of Syrian refugees on news and columns is not a direct determinant on readers' comments.

Keywords: Syrian refugee, representation, reader comment, news, content analysis, Kocaeli local press

GİRİŞ

Tunus'ta başlayıp kısa sürede Mısır, Libya, Bahreyn, Cezayir, Ürdün, Yemen, Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Lübnan'a kadar geniş bir coğrafyaya yayılan; Arap Baharı adıyla bilinen halk ayaklanmalarının en yıkıcılarından biri Suriye'de yaşanmaktadır. Suriye'de 2011'den günümüze devam eden iç savaş boyunca, yaklaşık 5 milyon 323 bin Suriyeli, can güvenliği sebebiyle, başta Türkiye olmak üzere Mısır, Irak, Ürdün Lübnan gibi birçok farklı ülkeye göç etmek zorunda kalmıştır¹. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre, Şubat 2019 itibariyle Türkiye'de, 3 milyon 644 bin kayıtlı Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. 142 bin Suriyeli geçici barınma merkezlerinde kalırken; 3 milyon 501 bin kişi ise şehirlere yerleşmiştir. Suriyeli sığınmacılar; İstanbul, İzmir, Ankara Bursa gibi büyükşehirlerin yanında Kilis, Hatay, Gaziantep Şanlıurfa gibi ülkenin güney illerinde yoğun biçimde yaşamaktadır. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacıların neredeyse tamamının, kendi imkânları ile şehirlerde kalarak, Türkiye'ye yerleşmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Günümüzde yaklaşık olarak 80 bine yakın Suriye kökenli Türk vatandaşı bulunmaktadır. Türkiye'de çalışma izni verilen Suriyeli sayısı 32 bin civarında gösterilse de², Hacettepe Üniversitesi'nin araştırmasına göre en az 400 bin Suriyeli'nin, kayıt dışı çalıştığı belirtilmektedir³. Türkiye nüfusunun yüzde

¹ Birleşmiş Milletler [BM] Mülteci Örgütü, "Syria Regional Refugee Response", <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, Erişim tarihi: 03.02. 2019.

² Mülteciler Derneği, "Türkiye'deki Suriyeli Sayısı", <https://mülteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, Erişim tarihi: 15 Şubat 2019.

³ 140 Journos, "Türkiye'deki Suriyelilerin Statüsü", 20 Haziran 2017, <https://140journos.com/turkiyedeki-suriyelilerin-statusu-5f8f727fd732>, Erişim tarihi: 03.02.2019.

dördünü oluşturan Suriyeli sığınmacılar, önemli bir çalışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'ye sığınan Suriyeliler, başlangıçta hem medyada hem de politikacılar tarafından büyük ölçüde 'misafir' olarak kabul edilmiştir. Misafir tanımlaması ile Suriyelilerin bir gün evlerine geri döneceklerine ve onlara karşı iyi davranılması gerekliliğine işaret edilmektedir. Misafirliğin, hukuki olarak bir karşılığı bulunmadığından, 2011 Ekim ayından itibaren Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacılar 'geçici koruma statüsüne' sahip olmuştur. Geçici koruma statüsü elde ettikten sonra Suriyeliler, hukuksal zeminde eğitim, sağlık, barınma gibi haklarından yararlanmaya başlamıştır (Kovucu 2016: 23). Suriyeli sığınmacılar artık oturma, mülkiyet, çalışma, eğitim, vatandaşlık hakkı elde ederek daimi olarak bu ülkenin asli bir parçası olmaya başlamış; bu durum da bazı tartışmaları beraberinde getirmiştir. Tartışmaların odağında; Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık hakkının verilmesi, ucuz işgücü olarak sığınmacıların öncelikli olarak istihdam edilmeleri, Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası örgütler tarafından verilen ekonomik yardım fonları, uyum süreçleri ve güvenlik gibi konular yer almaktadır.

Medya, anlamların üretilmesine olanak sağlayarak, dünyamızı ve zihinlerimizi şekillendiren, devletin ideolojik aygıtları olarak işlev görmektedir. Medyada anlam, söylem ve dil aracılığıyla üretilmektedir (Hall 1997a). Medyadaki temsiller, bir konu veya sorunun söylemsel alanını inşa etmektedir (Pandır ve ark. 2015: 3). Yabancı, öteki ve azınlık gruplarına ilişkin medya temsilleriyle, bu temsillerin gerçek hayatta sebep olduğu sonuçlar arasında, nedensel bir ilişki bulunduğu genel kabul görmektedir. Medya, çeşitli sebeplerle sığınmacılara yönelik belirli temsilleri tercih etmektedir. Bu temsiller sığınmacıları, toplu biçimde mağdur kitleler veya ev sahibi ülkeyi tehdit eden sorunlu topluluklar olarak ele alır. Medya temsilleri, sığınmacılarla ilgili davranış şekillerini etkilemekte ve davranış biçimleri de güçlü grupların politikalarını

tamamlamaktadır (Fairclough'tan akt. Efe 2015: 9). Medya temsillerinin üretildiği araçlardan biri haber medyasıdır. Haber medyası, hangi olayların haberleştirileceği; bu olay ve kişiler hakkında ne söyleneceği; hangi haber kaynaklarına başvurulacağı gibi sorulara karar vermektedir. Haberin içeriği, başlığı, kurgusu, haberde kullanılan sözcükler yani haberin kendisi söylemi üretmektedir. İzleyicilerin dış dünyaya dair görüşleri, çoğunlukla tarafsız olduğu iddia edilen haber medyası temsilleri çerçevesinde şekillenmektedir.

Suriyeli sığınmacıların hangi konu ve tema çerçevesinden, nasıl bir söylem ve bağlam içinde Türk medyasında temsil edildiğini inceleyen birçok akademik çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda elde edilen ortak bulguya göre; Suriyeli sığınmacılara yönelik kamuoyu algısı ile haber medyasındaki temsil birbiriyle yakından ilgilidir (Doğanay ve Keneş 2016, Kovucu 2016, Pandır ve ark. 2015, Boztepe 2017, Efe 2015, Yavuz 2016, Erkal 2017, Çağlar ve Özkır 2014). Haberlerde kullanılan söylem, toplumun sorunu algılayış tarzının şekillenmesinde ve önyargıların yerleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, haber ve köşe yazılarında sığınmacılara yönelik milliyetçi, mülteci düşmanı tutum; dışlayıcı temsil biçimleri ağırlıklı görülmektedir (Boztepe 2017: 116, Efe 2015: 7, Çağlar ve Özkır 2014: 499). Ana akım medyada daha az yer etse de; aşırılaştırılmış ırkçı söylemler, sosyal medyada kolayca dolaşıma girmektedir. Sığınmacılar, 'korkak', 'pis', 'hain', 'hırsız', 'cahil', 'bedavacı' 'savaş kaçkını' gibi olumsuz tanımlamalarla temsil edilmekte; haberlerde hedef gösteren ırkçı söylemler yeniden üretilmektedir (Doğanay ve Keleş 2016: 178). Pandır ve arkadaşlarının çalışması ise (2015: 21), Suriyeli sığınmacıların haberlerde çoğunlukla yoksullukları, mağduriyetleri ile olumlu ve tarafsız biçimde temsil edildiğini; ama aynı zamanda ulusal güvenlik ve ekonomi için de bir tehdit olarak görüldüklerini ortaya koymaktadır. Medya temsilindeki bu ikilem, sığınmacılara yönelik bilindik tanım ve tasvirlerin yeniden üretilmesine neden olmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların varlığına yönelik ayrımcı söylemler, rasyonel ve duygusal gerekçelerle sorunlaştırılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların varlığını 'tehdit' olarak gösteren haber ve köşe yazılarında sığınmacılar, ekonomik yük ve güvenlik sorunu olarak gösterilmektedir. Bununla birlikte sığınmacılara yapılan yardım ve harcanan paraların miktarı, sığınmacıların sayılarına yapılan vurgu ile meselenin insani boyutu bağlam dışında tutularak, Suriyeli sığınmacılar 'nesnelleştirilmekte'dir (Doğanay ve Keleş 2016: 177). Bu çalışmalarda ortaya çıkan bir diğer sonuç da gazetelerin farklı yayın politikasına göre Suriyeli sığınmacıları olumlu veya olumsuz şekilde temsil ettiklerine yöneliktir. Örneğin Adalet ve Kalkınma Partisi ile yakın ilişki içerisinde olduğu ileri sürülen Sabah gazetesinin haberlerinde, Türk hükümetinin sığınmacılara yönelik politikaları desteklenmekte; buna paralel olarak sığınmacılar, olumlu şekilde temsil edilmektedir (Erkal 2017: 169). Muhafız çizgide yer alan gazetelerde ise sığınmacı sorunları üzerinden hükümetin politikaları eleştirilmektedir. Gazetelerin yayın politikalarına göre sığınmacı temsillerinde ortaya çıkan bir diğer farklılık, sığınmacılara yönelik tercih edilen temalardan kaynaklanmaktadır. Cumhuriyet ve Ortadoğu gazeteleri sığınmacıların Türkiye ekonomisi ve güvenliği üstündeki etkilerini; Evrensel ve Birgün gazeteleri ise sığınmacıların kendi sorunlarını haberleştirmektedir (Efe 2015: 65). Suriyelilerin kendi sorunlarını dile getirebildikleri haber örnekleri ise oldukça azdır. Sonuç olarak, medyada sığınmacı sorunları, yetersiz temsil biçimleriyle ele alınmakta; sığınmacılar iç siyasetin malzemesi yapılmakta; sığınmacılarla ilgili hükümet politikaları, bu haberler üzerinden eleştirilmekte veya meşrulaştırılmaktadır (Efe 2015: 62). Genel olarak Suriyeli sığınmacıların medyadaki temsiline yönelik yapılan akademik çalışmaların sonuçları bu yöndedir.

Literatüre katkı sunması amacıyla bu çalışmada, Suriyeli sığınmacıların haber ve köşe yazılarındaki temsil biçimleri ile okur yorumlarındaki temsilleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Kamuoyunun fikir ve tutumlarının

oluşmasında, medya temsillerinin etkili olduğu yönündeki inşacı kuramsal yaklaşımlar çerçevesinden yola çıkılan bu çalışmada, medyadaki temsil biçimleri ile okur yorumlarındaki temsillerin hangi oranda benzerlik ve farklılık taşıdığına tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın temel hipotezi; Suriyeli sığınmacıların Kocaeli yerel basınında yer alan haber ve köşe yazılarındaki temsili ile okur yorumlarındaki temsillerin benzerlikler içerse de çoğunlukla farklılıklar gösterdiği'dir. Kocaeli yerel basınında Suriyeli sığınmacıların, haberlerin neredeyse tamamında, olumlu veya tarafsız bir temsil ile sunulduğu; okur yorumlarında ise sığınmacılara yönelik ötekileştirici, ırkçı ve olumsuz söylemlerin ağır bastığı varsayılmıştır. Yerel basının sığınmacılara yönelik olumlu temsil tasarımında, başvurduğu haber kaynakları ile seçilen konunun belirleyici olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Kocaeli'de en yüksek tiraja sahip olan ilk beş gazete içerisinden Özgür Kocaeli (2500), Kocaeli Demokrat (1500) ve Kocaeli (1300) gazeteleri seçilmiştir. 2018 yılı içerisinde bu gazetelerin internet sitelerinde yer alan haber, köşe yazısı ve okur yorumları niteliksel ve niceliksel içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İnşacı Medyada Temsil Sorunu

Medya, izleyiciye dış dünya hakkında gerekli bilgileri sağlamak; izleyiciyi eğlendirmek; sosyalleştirmek; toplumun kültürünü devam ettirmek ve yaymak; politik konulara tanıklık ederek, politik süreci kamuoyu adına yönetmek gibi birçok farklı işlev üstlenmektedir. Medyanın, izleyiciler üzerinde, pek çok etkiye sahip olduğu tartışmasız kabul görmektedir. Temsil etme, inşa etme ve anlamlandırma gücüne sahip olan medyanın asıl gücünün, bireylerin dünya görüşünü oluşturmasından ve düşüncelerini şekillendirmesinden geldiği görülmektedir (Burton 1995: 72). Medya, enformasyon kontrolü ve manipülasyonu yoluyla kişilerin inanç, tutum ve davranışlarını değiştirme yani zihin yönlendirme işlevini üstlenmektedir (Schiller 2005: 284). Toplumsal alan,

medya tarafından tanımlanarak inşa edilmekte; böylece insanlar içinde yaşadıkları dünyanın bilincine varmakta (Hall 2002: 107); oluşturulan söylem ve temsiller aracılığıyla da toplumdaki zihinsel denetim sağlanmaktadır (van Dijk 1999: 361). İktidar; bu söylemler üzerinden bir düzen inşa ederek, bizi biçimlendirmekte, hizaya sokmakta, eğilimlerimizi yönlendirmektedir. İnsanları sarıp kuşatan söylem, kuşkulu bir düzenin içinde işlemektedir (Foucault 1987: 31). Her toplumda söylemin üretimi denetlenmiş, ayıklanmış, örgütlenmiş ve yeniden paylaştırılmıştır. Söylem, yalnızca kavgaları ve baskı sistemlerini açıklayan bir şey değil; aynı zamanda onun için, onun vasıtasıyla mücadele edilen ve ele geçirilmek istenen bir erk olarak da karşımıza çıkar (Foucault 1987: 24).

Anlam; dilin içinde çeşitli temsil ve söylemlerle üretilmekte, medya ile tasarlanmaktadır (Hall 1997a, Laughey 2010: 83). Anlamın üretimi ve dönüştürümü, modern toplumlardaki kültürel ilişkilerin bir parçasıdır. Dil, olayların hakikatini veya anlam kalıntılarını doğrudan aktararak işlemez (Dursun 2001: 127). Anlam, hiçbir zaman açık konuşmalarda içerilmemektedir. Belirli kültürel ve siyasal pratikler aracılığıyla, çeşitli toplumsal konumlara eklenerek; toplumsal özneleri oluşturdukları ve yeniden oluşturdukları ölçüde; toplumsal olarak işlev görür ve işlerler. Medyada anlam toplumsal biçimde inşa edilir (Hall 2002: 117). Temsille ilgili araştırmalar temelde üç farklı yaklaşım altında toplanır. Yansıtmacı yaklaşıma göre; temsil, gerçekte var olan bir nesneyi, insanı veya olayları kendi dünyasında farklı bir anlam katmadan olduğu gibi göstermektedir. Amaçlı yaklaşımda, anlamı yaratan kişi temsile yön vermektedir. Kelimeler, yazarın kastettiği, niyet ettiği anlama gelmektedir. İnşacı yaklaşıma göre ise anlam, dilin içinde ve dil tarafından inşa edilmektedir (Hall 1997a: 24-25). Gerçekliğin görünümü olan temsil, üretileni anlamlandırma gücünü elinde bulunduran medya ile yakın bir ilişki içindedir.

Medya, basit bir şekilde sadece seçkinlerin sözcüsü değil, aynı zamanda toplumsal iktidar yapısının kalıtsal bir parçasıdır. İktidar, dolaylı ve dolaysız biçimde, söylem içinde ve söylem tarafından harekete geçirilmekte ve yeniden üretilmektedir (van Dijk 1999: 350). İktidar mekanizmaları bir yandan bu gerçeklik/ hakikat üretimlerini mümkün kılar ve bunlara yol açar; diğer yandan da hakikat üretimlerinin bizi bağlayan ve birleştiren iktidar etkileri vardır (Foucault 2007: 173). Hayal edilenden daha güçlü ve karmaşık ilişkiler bütünü olan iktidar, sadece baskı uygulayarak değil; arzu yaratarak, bilgiyi üreterek de insanlar üzerinde daha derine nüfuz eden bir denetim uygular (Foucault 2007: 49). Var olan toplumsal gerçekliğin bir parçası olan haber medyası, çoğunlukla egemen / başat sınıfların lehine, gerçekliği inşa etmekte ve tanımlamaktadır. Haber medyası, iktidarların daha da onaylanabileceği ve meşrulaştırılabileceğini göstermiştir. Haberler, gerçekliğin ideolojik temsiliyeti ve inşasında oldukça stratejik metinsel bir söylemdir. Haberler asla sadece olgulardan ibaret değildir; zorunlu olarak bir seçme, çözümleme, gerçekliğin değerlendirilmesi ve işlenmesidir (Dursun 2001: 124, Dursun 2004: 38, Burton 1995: 136).

Haber seçme işi, büyük ölçüde habercilik değer teorisi kapsamında belirlenen ve medyanın örgütsel yapısını, profesyonel ideolojisini, iktidar ve çıkar ilişkilerini yansıtan haber faktörlerine dayanmaktadır. Seçilen haberler, günlük olayları olduğu gibi yabancı/ ötekinin de temsiliyeti ve tasarımını da etkilemektedir (Alver 2003: 204). Basın özgürlüğü, profesyonel gazetecilik normları gibi liberal söylemler, haberdeki yapısal yanlılığı açıklamada yetersiz kalmakta, güç ve iktidarın kurulduğu hegemonik ilişkileri saklamaktadır (İnal 1996: 75). Diğer medya metinlerinin söylemleri ile karşılaştırıldığında haber söylemi, kapalı ve sıkı bir metin olma özelliği taşımaktadır. Bu kapanma, egemen söylemlerin haber dili içinde yeniden kurulmaları ile ilgili bir sorundur. Haber metninde anlatıcının dilinde farklı söylemler yeniden kurulur ve inanılabilirlikleri pekiştirilir (İnal 1996: 134). Bir söylem olarak haberin analiz edilmesi için üretiminden içinde

bulunduğu yapısal ilişkilere kadar bağlamından kopartılmadan ele alınması gereklidir.

1.2. Haber Medyasında Öteki Olarak 'Yabancı' Temsili

Medya; temsiller ve söylemler üzerinden, anlamın ve kimliğin inşa edilmesi sürecinde önemli rol oynamaktadır. Söylemler aracılığıyla inşa edilen kimlik, her zaman 'ben' ve 'öteki'yi içeren, dâhil etme ve hariç bırakma işlemlerini içermektedir. Dil, biz ve diğerleri arasındaki sınırları çizmek, benzerlik ve farklılıkları tanımlamak amacıyla kullanılır (Wodak 2012: 216). Kimliğin oluşum sürecinde bir karşıt norm olarak araçsallaşan 'öteki' ve 'yabancı'ya yönelik yapılan tanımlamalar, kişinin kendi sınırlarını belirlemesine de yardım eder (Posos Devrani 2017: 927). Temsil uygulamaları ötekine dair düşünce, fikir, tutum ve davranışlar üzerinde oldukça etkilidir. Stereotipleştirme denilen temsil pratikleri, ırksal farklılıklarda merkezi bir rol oynar. Stereotipler, bir kişi hakkında birkaç basit, güçlü, kolayca hatırlanabilir ve kavranabilir terimleri kullanır. Farklılıkları basitleştirerek sabitleyen stereotipler, o kişi hakkındaki her şeyi bu yargılara indirgemeye yarar (Hall 1997b: 258). Tüm bu süreçte öteki, bir toplumsal nesne olarak ortaklaşa inşa edilmiş olur (Garfinkel 2016: 108). Kimlikler; birlikte inşa edilmiş, etkileşimli ilişkiler bütünüdür.

Ben ve öteki arasında kurulan ilişki eşitlerin ilişkisi olmadığından, öteki asimetrik bir sosyal ilişki biçimine işaret etmektedir. Ötekilik, sadece kültürel bir varlığı değil; aynı zamanda ekonomik bakımdan daha avantajsız bir toplumsal varoluş halini dolayısıyla sosyal, ekonomik ve politik dünyanın sorunlarına sahip insanlarını anlatmaktadır (Mollaer 2008: 253). Dil normlarının kullanımına karar veren, bu normları belirleyen, uygulayan, bu dil davranışlarının ve kimliklerin kabul edilip edilmeyeceğini belirleyenler, gücü elinde bulunduranlar yani iktidardır (Wodak 2012:216). Bir kişi veya grubu öteki kategorisine sokan şey; ekonomik, siyasi, kültürel tahakkümü de içinde barındıran bir ilişkiler bütünüdür. Ancak bu ilişki biçimi ve tipleştirmeler çift taraflı işlemektedir. Öteki

hem içerde hem dışarıdadır. Yerliyi kuran da yabancı ve onun tipleştirilmeleridir (Ünsaldı 2016: 8). Biz; bize benzemeyen, biz olmayan 'yabancı' ve 'öteki' ile farklılıklar üzerinden inşa edilir.

Yabancı; kendiliğinden belirli özelliklere sahip, basit bir gerçeklik değildir. Tam tersine farklılıklara, nitelendirmelere, önyargılara ve tasarıma dayanan; sosyal koşullara ve bağlama bağımlı bir yorumdur. Yabancılık veya ötekilik, medyanın da katıldığı sosyal tasarlama süreci ile bazı gruplara veya kişilere atfedilmektedir. Amaçlı veya amaçsızca olarak yönlendirilen yabancı/öteki tasarımları, yabancıların kültürlerini ve değerlerini zayıflatmakta hatta yok etmektedir (Alver 2003: 3). Wodak ve Matouschek'e göre (1989; 1993'den akt. Alver 2003: 212) yabancıların tasarlanmasında medya, biz siz karşıtlığına dayanan ayrımcı söylem, haklılaştırma söylemi, çok fonksiyonlu delil sunma stratejileri, nedenselleştirme söylemi, korumacı söylem, acıma söylemi ve özel bir dil kullanımı ile metnin oluşturulması gibi stratejilerden yararlanır.

Yabancılar birey olarak algılanmazlar; belirli bir tipte yabancılar olarak algılanırlar. Bir ülkeye veya şehre yabancı olan biri için vurgulanan, yine bireysel bir şey değildir; pek çok diğer yabancıyla ortaklaştığı veya ortaklaşabileceği bir nitelik olarak kökeninin yabancı oluşudur (Simmel 2016: 33). Yerleşiklerin yabancıya dair algısı, yabancılar yerleşiklerle aynı etnik, dinsel ve kültürel kodları paylaşıyor olsa bile, onları birey olarak değil, belirli bir tipte yabancı, yani Suriyeli olarak görmek biçiminde tezahür etmektedir. Yabancıların bu şekilde tek tek birey olarak değil, bir kategori olarak algılanması, bir yabancıların işlediği suçun tüm yabancıları genelleme gibi sonuçlar da doğurmaktadır (Ekinci ve ark. 2017: 385). Yabancıların eylemi ve kendisi gündelik dünyadaki karakterlerinden çıkarılmakta ve alışılmışın dışında gösterilmektedir. Meşru düzene zıt bir yerde tanımlanan yabancı, dışarıda konumlanmaktadır (Garfinkel 2016: 112). Yabancıların, belirli bir uzamsal daire içerisindeki konumu öncelikli olarak, başlangıçta oraya ait olmadığı ve bu dairenin içine oraya özgü olmayan ve

olamayacak özelliklere sahip olduğu yargısından etkilenecektir (Simmel 2016: 27). Bu nedenle yabancıyla ilişkiler, kalıp yargılar ve stereotipler çerçevesinden başlatılacaktır.

Medyada mülteci, sığınmacı gibi yabancılara yönelik tasarımların; ırkçı, ayrımcı ve zenofobik (yabancı korkusu) olduğu tespit edilmektedir. Mağduriyet yaratan, hedef gösteren çeşitli stereotiplere dayalı bir temsil vardır. Haber içerikleri, sorunları ve nedenleri genellikle görmezden gelmektedir (Doğanay ve Keneş 2016: 146). Azınlıklar, göçmenler, 3. Dünya ülke vatandaşları genellikle benzer şekilde temsil edilmektedir. Yabancılar, başat medyada daha az yer almakta; itibarlı haber kaynağı olarak daha az kullanılmakta; ülke ve ülkelerin değerli kaynakları için bir tehdit, külfet ve sorun olarak betimlenmektedir. Bizim kültürümüz ile kıyaslandığında 'yetersiz' ve 'geri' oldukları için yardıma muhtaç olarak tasarlanmaktadır (van Dijk 1999: 351). Medya; olumsuz, alaycı ifadeler, abartı, aşağılama gibi taktiklere başvurarak sığınmacıları bir yandan ötekileştirmekte; diğer yandan ise kamu güvenliği için potansiyel risk ve tehdit saçan öcüler olarak, hedef haline getirmektedir. Söylenenlerden çok söylenmeyenler; normal, rasyonel ve mantıklı görünenler, ötekileştirici söylemin teşhisini zorlaştırmaktadır (İnceoğlu ve Çoban 2014: 71).

Türk medyası, geleneksel olarak milliyetçi ve ötekileştirici bir söyleme sahiptir. Siyaset, eğitim gibi gündelik hayatın pratiklerinde de bu söylem sürekli biçimde yeniden üretilmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2014: 51). Türkiye'de yazılı basının etnik-dinsel azınlıklara ve ayrıcalıksız gruplara yönelen ayrımcılığı ve ırkçılığı sorunlaştırmadığı; aksine olumsuz kanı ve yargıları olağanlaştıran, tartışılmaz kılan, haklılaştıran ve gerekçelendiren söylemsel stratejilerle birlikte yeniden ürettiği ortaya koyulmaktadır⁴. Gaziantep ve Kilis bölgesinde yapılan saha araştırması bulgularına göre; yerleşikler, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıları,

⁴ Eser Köker ve Ülkü Doğanay, "İrkçı Değilim Ama...Yazılı Basında İrkçı-Ayrımcı Söylemler", 2011, <http://www.ihop.org.tr/2011/02/15/yeni-yayn-qirkc-deilim-amayazl-basnda-irkc-ayrnc-soeylemlerq/> Erişim tarihi: 02.02. 2019.

yakın coğrafya, benzer etnik köken veya aynı dine mensup olsalar dahi (Müslüman, Türkmen, Kürt gibi) yabancı ve öteki olarak görmektedir. İki ülke halkının zorunlu birlikteliği, baskın ve güçlü grup olan yerleşiklerin lehine bir manzara sunmaktadır. Sığınmacılar, dışlanmakta; asimilasyon politikalarına maruz kalmakta; marjinal insan olma halinin eşliğinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Yine de Suriyeli sığınmacılar, bizim kültürümüze daha fazla uyum göstermeli, 'misafirliklerini bilmeli' ve hatta daha hızlı asimile olmalıdırlar (Ekinci ve ark. 2017: 382).

2. UYGULAMA

2.1. Araştırma Objesi, Yöntemi ve Kodlama Sistemi

Suriyeli sığınmacılara yönelik medya temsillerinin, okur yorumları üzerinde ne derece belirleyici olduğunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi; bir metnin açık içeriksel karakteristiklerinden yararlanarak, açık olmayan karakteristiklerinin ve bağlamının araştırılıp, sosyal gerçekliğin ortaya çıkartılmasını amaçlayan bir yöntemdir (Merten'den akt. Alver 2003: 241). Metnin içeriği, sadece metin bağlamında çözümlenmemekte; aynı zamanda metnin, metin ötesi içerik ile bağlantısının kurulması hedeflenmektedir. Çözümleme sürecinde; alıcı, kaynak, mevcut durum gibi metin ötesi dış dünyaya yönelik çıkarımlar yapılmaktadır (Gökçe 1995: 26). İçerik çözümlemesinde, görünen değişkenlerle görünmeyen değişkenler arasında her zaman bir çıkarım ve bağlantı vardır.

İçerik analizi yöntemi; çalışma sorununun belirlenmesi, amacın saptanarak varsayımların oluşturulması, araştırma materyalinin ve zamanının belirlenmesi, araştırma evreninin tanımı ve örneklemin seçilmesi, kategorilerin oluşturulması, ön kodlama, kodlama ve kodlama sonuçlarının yorumlanması gibi aşamalardan oluşmaktadır (Alver 2003: 242, Gökçe 1995: 104). İçerik analizinin bilimsel araştırma tasarımında başvurulan tüm aşamaları içerdiği görülmektedir. Bazı araştırmacılarca faydası küçümsense de içerik analizinde seçilen birimlerden,

gruplardan ve elde edilen dağılımlardan yola çıkılarak, söylenenin doğası üzerinde çıkarımlar yapılabilindiğinden, kendi kuramsal çerçevesi ve amacı içinde faydalı bulunmaktadır (Erdoğan 2007: 193). İçerik analizi yöntemi, sorunun 'tarafsız' ve 'sistemik' biçimde sunulmasını hedefler. Araştırmanın bilimsel olabilmesi için sonuçlarının genellenebilir olması gerekmektedir. Nitel değerlendirmeyi dışlamayan nicel yaklaşımlar araştırmacıya, elde edilen bulguların kesin değerlendirmesi için güçlü araçlar sunmaktadır. Nicel değerlendirmeler olmaksızın tek başına yapılacak niteliksel yorumlar çok da anlamlı görülmemektedir (Koçak ve Arun 2006: 22). Bu çalışmada da metinler, niceliksel ve niteliksel içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir.

İçerik analizinde yöntemle ilişkin, cevaplanması gereken temel sorunlardan biri örnekleme sorunudur. Araştırmacı, araştırma sorusunu belirlediğinde, aslında örnekleme de tanımlamış olmaktadır. Bu çalışmada olasılık dışı örneklem türüne başvurulmuştur. Olasılık dışı örnekleme araştırmacı, örneklem için hangi birimlerin seçileceğine kendisi karar vermektedir. Birimler, evrendeki özelliklerine göre seçilmektedir (Koçak ve Arun 2006: 25). Araştırmanın evreni Kocaeli yerel medyası ile belirlenmiştir. Evren içerisinde, Kocaeli'de hem basılı hem de çevrimiçi ortamda günlük olarak yayın yapan Özgür Kocaeli, Kocaeli ve Kocaeli Demokrat gazeteleri örneklem olarak seçilmiştir. Örneklemin seçilmesinde, gazetelerin farklı yayın politikasına sahip olmaları belirleyici olmuştur. Hükümet ve Ak Parti politikalarını destekleyen Özgür Kocaeli ve Kocaeli Demokrat gazeteleri ile muhalif çizgide yayın yapan Kocaeli gazetesi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırma; 1 Ocak 2018 - 1 Ocak 2019 tarihleri arasında çıkan haber ve köşe yazıları ile bu yazılar altına yapılan okur yorumları ile sınırlandırılmıştır. Analiz edilecek metinlerin seçiminde konu sınırlandırmasına gidilmiş; Suriye'ye ve sınıra yapılan askeri harekâtlar, Suriye iç savaşına yönelik gelişmeler, Türk hükümetinin dış politikaya yönelik –sığınmacı politikası hariç- askeri ve siyasi

konular hakkındaki açıklamaları kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmada sadece, Kocaeli'de ve Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların sorunlarını konu alan metinler analize dâhil edilmiştir. Bu bağlamda başlangıçta Özgür Kocaeli, Kocaeli ve Kocaeli Demokrat gazetelerinin internet sitelerinde 'Suriye', 'Suriyeli', 'sığınmacı', 'mülteci', 'göç', 'göçmen' sözcüklerinin geçtiği metinler arşivlerden taranmıştır. Ancak her üç gazetenin veri tabanının da sözcükler üzerinden detaylı bir taramaya olanak vermemesinden dolayı, haberleri atlamamak amacıyla, gazeteler günlere göre yeniden tek tek taranmıştır.

İçerik analizinde, en sık başvurulan tekniklerden biri konu çözümleme tekniğidir. Bir konu, olay veya kişinin hangi bağlamda, hangi ölçüde hangi ağırlıkta ele alındığını göstermektedir. Olayın işlendiği çerçevenin belirlenmesini sağlamaktadır (Gökçe 1995: 36). Bu bağlamda çalışmada sığınmacıların hangi ölçüde, hangi konular bağlamında ele alındığına bakılmaktadır. Haber, yorum ve okur yorumlarının temalarının⁵ belirlenmesinde, dört temel kategori ortaya çıkmıştır. Sığınmacılara yönelik metinler '*siyaset*', '*sığınmacı sorunları*', '*sığınmacı entegrasyonu*' ve '*yerel sorunlar/etkiler*' olmak üzere dört temada toplanmıştır. Siyaset kategorisi altında; hükümetin Suriyeli sığınmacılara yönelik göç politikası, AB ve dünya kamuoyunun Suriyelilere yönelik politikası ile Suriyeli sığınmacılar üzerinden hükümet politikalarının eleştirisiyle ilgili metinler yer almaktadır. Suriyeli sığınmacıların sorunları kategorisi altında; sığınmacıların çalışma şartları, sığınmacılara yönelik insani yardım kampanya ve projeleri, sığınmacılara karşı işlenen suçlar ile yangın, iş kazası, trafik kazası gibi duygusal içerikli yaşam haberleri yer almaktadır. Sığınmacı entegrasyonu kategorisi altında; sığınmacıların kent ve ülke ekonomisine katkıları, kültür sanat ve eğitim konularındaki başarı hikâyeleri yer almaktadır. Yerel sorunlar kategorisinde ise; sığınmacıların ülke ekonomisine külfeti, güvenlik sorunları,

⁵ Temaların belirlenmesinde İbrahim Efe'nin kodlama sisteminden yararlanılmıştır (Efe 2015: 24-25).

sığınmacıların karıştığı suçlar, entegrasyon sorunları ile yerel halkla çatışma haberleri yer almaktadır.

Sığınmacıların temsiline yönelik haber, köşe yazısı ve okur yorumlarının analiz edilmesinde öncelikle tüm metinler tek tek titizlikle okunmuştur. Daha önceden yapılan araştırmaların kodlama sisteminden faydalanılarak analiz kapsamında incelenecek metinlere göre bunlara ekleme ve çıkarmalar yapılarak, kodlama sistemi revize edilmiştir. Toplam 129 haber, 10 köşe yazısı ve 130 okur yorumu kodlama tablosuna göre kodlanmıştır. Metinlerin olumlu, olumsuz veya tarafsız olarak kodlanmasında Pandır'ların kodlama sisteminden yola çıkılmıştır (Pandır ve ark. 2015: 10). Buna göre sığınmacıları tanımlamak için doğrudan ve/veya çağrışım yoluyla olumsuz kelime ve ırkçı ifadeler kullanan; sığınmacıların varlığı hakkında muhalif ya da düşmanca görüşe sahip olan; ülkelerine geri dönmeleri gerektiğine dair önermeler sunan; varlıklarını karmaşa nedeni, suç unsuru, tehdit, ekonomik külfet, işsizlik nedeni olarak gören; sığınmacılar ile biz arasında kültürel uyumsuzluk, farklılık ve çatışma öne süren; hükümet politikaları eleştirisi üzerinden Suriyeli sığınmacılar karşısında kendini 'öteki' değersiz olarak gördüğünü belirten metinler 'olumsuz' olarak kodlanmıştır.

Sadece olgusal gerçekleri içeren, sığınmacılarla ortak kültür/dine vurgu yapan, Türkiye'ye (ekonomik, kültürel, eğitim gibi alanlarda) katkısını aktaran ve başarı hikâyelerine yer veren, sığınmacı haklarını savunan; yaşadıkları zorluklara yer veren; onlara yardım edilmesi gerektiğini belirten, sığınmacılara yönelik negatif tutumları kınayan ve olumsuz temsillerini eleştiren, sığınmacıların kendi görüşlerini (birinci ağızdan) aktaran metinler ise 'olumlu' olarak kodlanmıştır. İlave bir yorum olmaksızın sığınmacılarla ilgili gerçekleri, bilgileri aktaran; sığınmacı sorununun her iki tarafına da eşit olarak yer veren; sığınmacılarla ilgili gerçek dışı eleştirilere ve negatif/ırkçı bir dile yer vermeyen metinler ise 'yansız' olarak nitelendirilmiştir.

2.2. Elde Edilen Bulgular ve Bulgularının Değerlendirilmesi

Özgür Kocaeli, Kocaeli ve Kocaeli Demokrat gazetelerinde 2018 yılı içerisinde çıkan tüm haber, köşe yazısı ve okur yorumlarının niceliksel ve niteliksel içerik analizine ilişkin, elde edilen bulgularına aşağıdaki tablolarda yer verilmektedir.

2.2.1. Gazete Yazı Türlerinin Biçimsel Analizi

Tablo 1: Sığınmacılara yönelik gazete yazı türlerinin aylara göre dağılımı

Gazete Yazı Türlerinin 2018 Yılında Yayınlandığı Aylar	Özgür Kocaeli		Kocaeli		Kocaeli Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Ocak-Şubat-Mart	16	33,5	14	26	13	34
Nisan-Mayıs-Haziran	4	8	4	8	5	13
Tem.-Ağus-Eylül	12	25	15	28	8	21
Ekim-Kasım-Aralık	16	33,5	20	38	12	32
Toplam	48	100	53	100	38	100

Suriyeliler hakkında en fazla gazete yazı türü sırasıyla Kocaeli Gazetesi, Özgür Kocaeli ve Kocaeli Demokrat'ta yayınlanmıştır. Aylara göre yazı türlerinin dağılımına bakıldığında, Suriyeli sığınmacılara yönelik haberler her üç gazetede de 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimi öncesinde, Nisan, Mayıs ve Haziran 2018 aylarında en düşük sayıda çıkmıştır. Seçim öncesi

dönemde Suriyeli sığınmacılara yönelik haberlerin belirgin şekilde azaldığı tespit edilmektedir. Sığınmacılara yönelik haber ve köşe yazılarının, genel olarak tüm gazetelerde aynı dönemlerde arttığı ve azaldığı görülmektedir. Kocaeli gazetesinde, Suriyelilere yönelik en fazla haber, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından organize edilen 'Kartepe Zirvesi' nin (26-28 Ekim 2018) yapıldığı dönem olan Ekim, Kasım ve Aralık 2018'de çıkmıştır. Birçok bakan, milletvekili, akademisyen ve iş insanlarının katıldığı bu organizasyonda Suriyeliler, göç, mültecilik, insanlık gibi konular konuşulmuştur. Kocaeli Demokrat gazetesinde, yılın ilk üç ayı içerisinde, sığınmacılara yönelik yazı türünün daha çok olduğu görülmektedir. Genel olarak ayda ortalama üç haber veya köşe yazısının yayınlandığı düşünülürse, medyada sığınmacı temsilinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Sığınmacılara yönelik gazete yazı türlerinin dağılımı

2018 Yılı İçinde Çıkan Gazete Yazı Türleri	Özgür Kocaeli		Kocaeli		Kocaeli Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Haber	43	90	49	92	36	95
Rapor /Röportaj	1	2	-	-	-	-
Yorum	4	8	4	8	2	5
Toplam	48	100	53	100	38	100

İncelenen tarihler içerisinde her üç gazetede sığınmacı sorunu, yüzde 90'ın üzerinde haberlerde, ikinci sırada ise yorumda ele alınmıştır. Rapor, röportaj, özel haber gibi detaylı analizlere dayanan yazı türlerine ise rastlanmamıştır. Sadece Özgür Kocaeli gazetesinin, Hatay sınır kapısında yaptığı özel haberde,

ülkelerine dönmek isteyen Suriyelilerin sorunları, daha kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Rutin ve basit haberlerle kıyaslandığında bu özel haberin sığınmacı kamplarına ve mevcut durumlarına yönelik, nispeten daha detaylı bilgi verdiği tespit edilmiştir ⁶. Elde edilen bulgulara göre sığınmacıların sıklıkla, gündelik hayata ilişkin sorunları çerçevesinde, rutin ve basit haberlerde ele alındığı söylenebilir.

Tablo 3: Gazetelere Göre Haberlerin Üretildiği Haber Organizasyonu

Haberlerin Üretildiği Haber Organizasyonu	Özgür Kocaeli		Kocaeli		Kocaeli Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Kendi Üretimi	26	58	30	62	16	44
Haber Ajansı	2	5	-	-	-	-
Halkla İlişkiler Üretimi	13	30	11	22	15	42
Belli Değil	3	7	8	16	5	14
Toplam	44	100	49	100	36	100

Kocaeli gazetesindeki haberlerin %62'si, Özgür Kocaeli gazetesindeki haberlerin % 58'i, Kocaeli Demokrat'taki haberlerin ise %44'ü gazetenin kendi üretimidir. Bununla birlikte Suriyeli sığınmacılara yönelik haberlerin, neredeyse tamamına yakınının aynı haberler olduğu söylenebilir. Her üç gazete de ikinci sırada en fazla oranda, belediyelerin halkla ilişkiler birimlerinin hazırladıkları basın

⁶ Şennur Yıldız, "Özgür Kocaeli Sınır Kapısında! Suriyeliler Evlerine Dönmek İstiyor", 15 Şubat 2018, <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/ozgur-kocaeli-sinirda-suriyeliler-evlerine-donmek-istiyor-344278h.htm>, Erişim tarihi: 15.02.2019.

bültenlerinden yararlanmışlardır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, İzmit Belediyesi ve Kartepe Belediyesinin basın bültenlerinden haberleştirilen haberlerin neredeyse tamamı aynı içeriktedir. Haberlerde mahreç kullanımının giderek azalmasından dolayı bazı haberlerin nasıl üretildiği belirlenememiştir.

Tablo 4: Haberde Ana Başlığın İçeriksel Özelliğinin Dağılımı

Ana Başlığın İçeriksel Özelliği	Özgür Kocaeli		Kırmızı Kocaeli		Kocaeli Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Nesnel	18	41	13	27	15	42
Nesnel Değil	26	59	36	73	21	58
Toplam	44	100	49	100	36	100

Gazetelere göre haberde ana başlığın içeriksel özelliği incelendiğinde, her üç gazetenin de çoğunlukla haberlerinde nesnel olmayan başlık kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. En yüksek oranda nesnel olmayan başlığı % 73 oranında Kocaeli gazetesi kullanmıştır. Özgür Kocaeli % 59 oranında, Kocaeli Demokrat ise % 42 oranında nesnel olmayan başlığa sahiptir. Bu gazetelerin başlıklarında dikkat çeken benzerliklerden biri, her üç gazetenin de haber başlıklarında 'Suriyeli' öznesini ön plana çıkartmasıdır. Neredeyse her üç gazetede de başlıkların tamamına yakınında, 'biz' ve 'onlar' ayırımına zemin hazırlayan Suriyeli kimliği, ön plana çıkmaktadır. Haberin içinde olumsuz bir içerik bulunmasa da, başlıklar aracılığıyla üstü örtük biçimde sığınmacıların "dışlayıcı" bir dille temsil edildikleri tespit edilmektedir. En yüksek oranda nesnel ana başlığa % 42 oranıyla Kocaeli Demokrat gazetesinin sahip olduğu tespit edilmiştir. Onu, % 41 oranla Özgür Kocaeli, % 27 oranla Kocaeli gazetesi takip etmektedir.

Tablo 5: Haberde Ana Başlığın Suriyeliyle İlişkisinin Dağılımı

Ana Başlığın Suriyeli İle İlişkisi	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Olumlu Söz Ediliyor	4	9	2	4	4	11
Olumsuz Söz Ediliyor	8	18	9	18	7	19
Tarafsızca Söz Ediliyor	22	50	27	55	15	42
Yabancıyla İlgili Değil	10	23	11	23	10	28
Toplam	44	100	49	100	36	100

Haberlerde kullanılan ana başlığın Suriyelilerle ilişkisine bakıldığında, genellikle sığınmacılardan tarafsız biçimde bahsedildiği tespit edilmektedir. Bununla birlikte yukarıdaki tabloda da ortaya koyulduğu üzere, başlıklarda 'biz' ve 'onlar' vurgusunun örtük biçimde yapıldığını hatırlatmakta fayda vardır. Her üç gazetenin de neredeyse haberlerini aynı başlık, spot, giriş ile yazdıkları görülmektedir. Gazeteler benzer haber kaynaklarından ve organizasyonlarından beslendikleri için sayılar ve bulgular birbirine yakın çıkmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların temsilinde kullanılan olumsuz başlık örnekleri şöyledir:

"Uslanmak Bilmeyen Suriyeli Hırsız Enselendi" (Özgür Kocaeli, 14.03.2018).

"Suriyeli Büyücüler İşbaşında" (Özgür Kocaeli, 04.12.2018).

"Suriye Patatesi Kocaeli Pazarına Giremez" (Kocaeli,28.06.2018).

"İşte Kocaeli'deki Suriyeli Sayısı" (Özgür Kocaeli, 10.10.2018).

"Seçimde Bakın Kaç Suriyeli Oy Kullanmış" (Kocaeli,16.11.2018).

"Suriye Beach Club" (Demokrat Kocaeli, 06.08.2018).

Olumlu başlık örnekleri ise şu şekildedir:

"Suriyeli Mucit Ahmet Arkadaşlarına Örnek Oluyor" (Özgür Kocaeli, 25.09.2018).

"Savaşın Çocukları Karne Sevinci Yaşadı" (Özgür Kocaeli, 19.01.2018).

"Suriyeli Çocuklardan Duygulandıran Gösteri" (Demokrat Kocaeli, 16.10.2018).

"Savaş Mağduru Suriyeli Ahmet'in Tasarımları Şaşırtıyor" (Kocaeli, 13.10.2018).

Tablo 6: Köşe Yazılarında Ana Başlığın Suriyeliyle İlişkinin Dağılımı

Köşe Yazılarında Ana Başlığın Suriyeli İle İlişkisi	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Olumlu Söz Ediliyor	-	-	-	-	-	-
Olumsuz Söz Ediliyor	1	25	3	75	1	50
Tarafsızca Söz Ediliyor	3	75	1	25	1	50
Toplam	4	100	4	100	2	100

Köşe yazılarının ana başlığında, Suriyelilerin en fazla oranda olumsuz temsil edildiği gazete, Kocaeli olmuştur. Genel olarak Özgür Kocaeli gazetesinin köşe

yazılarında, sığınmacılardan tarafsız biçimde bahsedilmektedir. Olumsuz yorum başlıklarına birkaç örnek şu şekildedir:

"Suriyeli Sığınmacılar Büyük Tehdit Olacak"⁷

"Yürüyüş Parkurunu Mangal Alanına Çeviren Suriyeliler"⁸

"Neyin Bedelini Ödüyoruz"⁹

2.2.2. Gazete Yazı Türleri ve Okur Yorumlarının İçeriksel Analizi

Araştırmanın bu kısmında, öncelikle haber ve köşe yazıları ile bunlara yapılan okur yorumlarında sığınmacıların olumlu, olumsuz veya tarafsız biçimde nasıl temsil edildiğine bakılmıştır. Daha sonra ise haber ve köşe yazılarında sığınmacıların hangi konu ve temalar çerçevesinde ele alındığı, başvurulan haber kaynaklarının kimler olduğu tespit edilerek, olumlu ve olumsuz temsil örnekleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

⁷ Mesut Akbulut, "Suriyeli Sığınmacılar Büyük Tehdit Olacak", 29 Kasım 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/makale/1754969/mesut-akbulut/suriyeli-siginmacilar-buyuk-tehdit-olacak>, Erişim tarihi: 01.03.2019.

⁸ Bülent Ekinci, "Yürüyüş Parkurunu Mangal Alanına Çeviren Suriyeliler", 7 Ağustos 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/makale/1667900/bulent-ekinci/yuruyus-parkurunu-mangal-alanina-ceviren-suriyeliler>, Erişim tarihi: 01.03.2019.

⁹ Mustafa Küpçü, "Neyin Bedelini Ödüyoruz", 22 Ocak 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/makale/1489576/mustafa-kupcu/neyin-bedelini-oduyoruz>, Erişim tarihi: 01.03.2019.

Tablo 7: Gazete Yazı Türlerinde Suriyeli Sığınmacıların Temsili

Haber ve Köşe Yazılarında Olayın İçeriği	Özgür Kocaeli		Kırmızı Kocaeli		Kocaeli Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Olumlu	20	42	20	38	20	53
Olumsuz	5	10	8	15	5	13
Tarafsız	23	48	25	47	13	34
Toplam	48	100	53	100	38	100

Özgür Kocaeli ve Kocaeli gazetelerinin haberlerinde Suriyeli sığınmacılar % 45'in üzerinde çoğunlukla tarafsız; Kocaeli Demokrat gazetesinde ise %53 oranında olumlu içerikle sunulmuştur. Özgür Kocaeli haberlerinin % 42'si, Kocaeli'nin haberlerinin ise %38'i olumlu içeriktedir. Üç gazete arasında, sığınmacılara yönelik olumsuz içerikli olayları en çok haberleştiren ise Kocaeli gazetesidir. İlerleyen tablolarda da görüleceği gibi, genel olarak sığınmacı entegrasyonu, sığınmacı sorunları kategorileri altındaki haberlerin içeriği olumlu; yerel sorunlar kategorisindeki haberler ise olumsuzdur. Yerel sorunlar/ etkiler kategorisi altında yer alan doğrudan olumsuz, dışlayıcı ve yabancı karşıtı söylemin yer aldığı haber ve köşe yazısı örnekleri aşağıda verilmektedir.

"Suriye Beach Club (Ana Başlık)

Suriyelilerin Keyfi Yerinde (İkinci başlık)

Kavurucu sıcaklardan bunalan Suriyeli mülteciler Ömer Türkçakal Bulvarında bulunan sahili "beach club"a çevirdi. Suriyeliler sabah 10.00 sularında bu

bölgeye akın edip kendilerine bir yer kapmak için adeta yarış yapıyorlar. Mangallarını yakıp, sağlık açısından tehlikeli olan denize giriyorlar....Sahilde doyasıya eğlenen mülteciler abone oldular ¹⁰."

"Yürüyüş parkurunu mangal alanına çeviren Suriyeliler...(Ana Başlık)

Parkur boyunca mangalcılar ateş yakmış, et pişiriyordu. Kimide semaver yakıp çay demliyordu. O güzelim parkur is ve dumanla kaplıydı. Çöpler kötü kokular, mangal yakmak için ağaç dallarını kırmaya çalışan vatandaşlar. Kısacası kabus gibi bir manzaraydı. Parkur boyunca devam eden mangal kokuları herkesi rahatsız ediyordu. Suriyeli ailelerin ağırlıklı olduğu parkur mangalcıları, parkurun amacı dışında kullanılmasına neden oluyor ¹¹."

Tablo 8: Okur Yorumlarında Suriyeli Sığınmacıların Temsili

Okur Yorumlarında Olayın İçeriği	Özgür Kocaeli		Kırmızı Kocaeli		Kocaeli Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Olumlu	8	9	5	11	-	-
Olumsuz	68	82	38	84	2	100
Tarafsız	7	9	2	5	-	-
Toplam	83	100	45	100	2	100

Haber ve köşe yazıları analiz edilirken, bu metinler altında doğrudan Suriyeli ile ilgili olmayan okur yorumları, analizin dışında bırakılmıştır. En fazla okur yorumu birinci sırada Özgür Kocaeli gazetesinde, ikinci sırada ise Kocaeli

¹⁰ Demokrat Kocaeli, "Suriye Beach Club", 5 Ağustos 2018, <http://www.demokratkocaeli.com/mobil/haber/18652/suriye-beach-club.html>, erişim tarihi 01.03.2019.

¹¹ Ekinci, a.g.m.

gazetesinde yer almıştır. Kocaeli Demokrat sitesinde okur yorumu yok denecek kadar az sayıda çıkmıştır. Her üç gazete içerisinde de, haber ve köşe yazılarındaki olumlu temsillerin aksine en fazla oranda olumsuz yorumların yapıldığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların, okur yorumlarında olumlu temsilleri ortalama olarak %10 oranındadır.

Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz içerikli okur yorumları en çok % 84 ile Kocaeli gazetesinde yer almıştır. Kocaeli gazetesi, diğer iki gazeteye göre daha muhalif bir çizgide yer aldığından bu bulgu şaşırtmamaktadır. Çalışmanın en dikkat çekici bulgusu; olumlu içerikle verilen haberlerin altında dahi, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz yorum ve temsillerin yer almasıdır. Özgür Kocaeli gazetesinin haber ve köşe yazıları genellikle tarafsız ve olumlu içerikteyken, okur yorumlarının % 82'sinin olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9: Gazetelere Göre Haber Kaynaklarının Dağılımı

Haber Kaynakları	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Merkezi ve Yerel Yöneticiler	18	86	16	84	15	68
Muhalefet Partileri	-	-	2	11	1	5
Sivil Toplum Örgütleri	3	14	1	5	6	27
Toplam	21	100	19	100	22	100

Analiz kapsamında Suriyeli sığınmacılara yönelik, olumlayıcı ve/veya dışlayıcı söylemi üreten haber kaynaklarına, ne ölçüde yer verildiğine de bakılmıştır. Her üç gazetenin de haber kaynağı olarak en fazla oranda merkezi ve yerel

yöneticilere başvurduğu tespit edilmiştir. Suriyeli sığınmacılara yönelik hükümetin politikasını destekleyen merkezi ve yerel yöneticilere, Özgür Kocaeli'de %86 oranında, Kocaeli gazetesinde % 84 oranında, Kocaeli Demokrat'ta ise % 68 oranında haber kaynağı olarak başvurulmuştur. Bu kaynaklar içerisinde; İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Dış İşleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Kocaeli Valisi Hüseyin Aksoy, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu ile birlikte Kocaeli'nin Ak Partili diğer ilçe belediye başkanları bulunmaktadır. Özgür Kocaeli ve Kocaeli Demokrat gazetelerinde, haber kaynağı olarak ikinci sırada sivil toplum örgütleri gelmektedir. Bunlar içerisinde İnsan Hak ve Hürriyetleri (İHH) İnsani Yardım Vakfı, Gebze Suriye ile Dayanışma Derneği ve diğer sivil toplum örgütleri yer almaktadır. Haber kaynakları içerisinde en az temsil edilen ise muhalefet partileridir.

“Numan Kurtulmuş: Amerika'nın Afganistan'ı işgali olmasaydı, Afganistan'da örgüt ortaya çıkmayacaktı

Zirvenin kapanış oturumunda konuşan Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu, “Göç insanlık tarihi boyunca ola gelmiştir. Bunlar zalimlerin yönetiminde, ihtiyaçlardan olmuştur. Bundan kaynaklananın onur kırıcı bir yanı yoktur. Bir insan, inancından, namusundan, can korkusundan dolayı, onu büyüdüğü topraklardan kopartmak, onu göçe zorlamak, onu itelemek, insanlık onuruna terstir. Ama bunları yapanlar var. Bunların karşısında duygusuzca davrananlar var. Silahın burada kullanıldığı da görülüyor. Bile bile satıyor, umursamıyor. İnsanlık ölmüş. İnsanın onuru, namusu ayaklar altına alınmış. Hiç umursamayanlar var. Bizim medeniyetimizde muhacirlik olabilir. Ama onun gereği ensarlıktır. Onu kardeşçe kabullenmek vardır. Suriyeliler geldi, Türkiye'nin tavrı da bu oldu. Cumhurbaşkanımız sağ olsun sahiplendi. '3 milyon insanı nasıl besleyeceğiz. Türkiye elden gidiyor' gibi çok ses çıktı. Ama biz bunlara aldırış etmedik. Bizim şehrimizde de 40 bine yakın Suriyeli var. Birçoğu

da çalışıp üretiyor. Belediyenin neyine, 'Büyükşehir kendi işine bakasın' diyebilirler. Ama kanayan bir yara var, onu dindirme görevimiz var" dedi ¹².

Genel olarak hükümeti temsil eden haber kaynakları sığınmacıları; yaşadıkları zorluklar üzerinden, sıkıntıları ve sorunları bağlamında ele almaktadır. Bu haberlerde sığınmacılar olumlu içerikle temsil edilmektedir. Muhalif haber kaynaklarında ise sığınmacılar olumsuz biçimde temsil edilmektedir. Yeniden belirtmek gerekir ki, genele bakıldığında, bu haber kaynaklarına çok az yer verilmiştir.

"Akşener: Suriyelileri geri göndereceğiz

İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener, 'Suriyeli mültecilere Türk vatandaşlığı verilmeyeceğini açıklayın. Kaç sene kalırsa kalsınlar Türk vatandaşı olamayacaklarını kesin bir dille açıklayın. Bu bir bölümünün geri dönmesini sağlayacaktır. İki, bu insanların Suriye'ye dönmesi konusunda Esad'la anlaşın. Türkiye'nin gücünü masaya koyun. İster tatlı dille isteyin ister su kozunu kullanın. İster askeri çözümü ortaya koyun. Dört, bu sorun sıfırlanana kadar sığınmacıların açtığı dükkanlarda kaçak ürünlerin satışına engel olun. Özellikle güney illerimize esnafımıza vergi indirimi sağlayın' dedi ¹³.

Sığınmacı karşıtı söyleme sahip olan muhalefet parti lideri Akşener; Suriyelilerin geri yollanmasını talep ettiği açıklamasında, Suriyelilerin varlığını ilerisi için bir tehdit ve tehlike olarak görmektedir. Suriyeli sığınmacılar, bölge ekonomisi ve güvenlik sebebiyle olumsuz temsil edilmiştir.

"Suriyelilere var EYT'lilere yok

¹² Kocaeli Gazetesi, "Numan Kurtulmuş: Amerika'nın Afganistan'ı İşgali Olmasaydı, Afganistan'da Örgüt Ortaya Çıkmayacaktı", 29 Ekim 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/haber/1737575/numan-kurtulmus-amerikanin-afganistani-ısgali-olmasaydi-afganistanda-orgut-ortaya-cikmayacakti>, erişim tarihi: 03.03.2019.

¹³ Kocaeli Gazetesi, "Akşener: Suriyelileri Geri Göndereceğiz", 20 Kasım 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/haber/1750321/aksener-suriyelileri-geri-gonderecegiz>, erişim tarihi: 03.03.2019.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Kocaeli Milletvekili Hürriyet konuk olduğu Uğur DüNDAR ile Halkın Arenası programında emeklilikte yaşa takılanların mağdur edildiğini söyleyerek, 'Saraylara şatafata israfa Suriyelilere bile para buluyorlar, Emeklilikte Yaşa Takılanlar (EYT)'a bulamıyorlar. Ne yazık ki bu insanların Suriyeliler kadar değeri yok bu ülkede. Artık değer görmek istiyorlar. Bu ülkenin kaymağını kimin yediği de apaçık ortada' dedi ¹⁴."

Bir diğer muhalefet parti üyesi olan Fatma Kaplan Hürriyet de, haberde sığınmacılara yönelik hükümet politikalarını eleştirmektedir. Haber kaynağının kullandığı söylem, okur yorumlarında sürekli biçimde yeniden üretilmektedir. Suriyeliler kadar kendilerini değerli bulmadıklarını ifade eden kişiler, hem hükümeti eleştirmekte hem de sığınmacılara karşı dışlayıcı, olumsuz söylemi yeniden üretmektedir.

"Mine: Sayın bakanım, 28 yıldır çalışıyorum 9100 gün prim ödemem var, emekli olamıyoruz, iş bulamıyoruz. Çocuklarımız üniversitede okuyor. Soruyorum sizlere bizler nasıl geçineceğiz? Suriyelileri gözetip kollarken yıllarca çalışmış emek harcamış artık yasından ötürü iş bulamayan vatandaşlarımızı neden görmezden geliyorsunuz? Bütçe kaldırmaz dediniz. Suriyelilere toplamda ne kadar para harcadınız? Önce kendi vatandaşımızın mağduriyeti giderilmeli ¹⁵."(5 beğeni)

Kerem 4141: "EYT'lilere gelince gündemde yok, para yok Suriyelilere gelince para çok! Ben de Suriye'ye gidip tekrar mı gelsem 1. sınıf vatandaş olmak için. Kendi ülkemizde 3. sınıf vatandaş olduk. Suriyeliye 41 kart ver beleş alışveriş

¹⁴ Demokrat Kocaeli, "Suriyelilere Var EYT'lilere Yok", 10 Aralık 2018, <https://www.demokratkocaeli.com/haber/25416/suriyelilere-var-eytlilere-yok.html>, erişim tarihi 01.03.2019.

¹⁵ Kocaeli Gazetesi, "Seçimde Bakın Kaç Suriyeli Oy Kullanmış", 16 Kasım 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/haber/1748531/secimde-bakin-kac-suriyeli-oy-kullanmis>, erişim tarihi: 03.03.2019.

yapsın, bize gelince zırnık yok, üstelik vergi ver. Seçimlerde görüşeceğiz. Sizi bunlarda kurtarmayacak ¹⁶."(2 beğeni)

Tablo 10: Haber ve Köşe Yazılarının Tematik Dağılımı

Haber ve Köşe Yazılarının Doğrudan Konu İçeriği	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Siyaset	5	10	10	19	7	18,5
Sığınmacı Sorunları	26	54	22	41	18	47
Sığınmacı Entegrasyonu	9	19	9	17	6	16
Yerel Sorunlar/ Etkiler	8	17	12	23	7	18,5
Toplam	48	100	53	100	38	100

Haber ve köşe yazılarının konu içeriğine göre dağılımına bakıldığında, her üç gazetede de en fazla oranda sığınmacı sorunlarının gündeme taşındığı tespit edilmiştir. Özgür Kocaeli gazetesinde %54'lük oranla sığınmacı sorunları, % 19 ile sığınmacı entegrasyonu, % 17 ile yerel sorunlar ve %10 oranında siyaset içerikli haberlere yer verilmiştir. Kocaeli Demokrat gazetesinde sığınmacı sorunları % 47, siyasi içerikli ve yerel sorunlar konulu haberler % 18, sığınmacı entegrasyonu konusu ise %16 oranında yer almaktadır. Kocaeli gazetesinde ise sırasıyla sığınmacı sorunları (%41), yerel sorunlar (%23), siyaset (%19) ve entegrasyon (% 17) haberleri yer almaktadır.

¹⁶ Özgür Kocaeli, "Savaş Mağduru Öğrencilere Kocaeli'den Yurt Desteği", 17 Ekim 2018, <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/savas-magduru-ogrencilere-kocaeliden-yurt-destegi-361487h.htm>, erişim tarihi: 06.03.2019.

Tablo 11: Siyaset İçerikli Haber ve Köşe Yazılarının Dağılımı

Siyaset Yazılarının Konu İçeriği	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Hükümetin Sığınmacı Politikasını Destekleyen	3	60	4	40	5	72
Hükümetin Sığınmacı Politikasını Eleştiren	1	20	6	60	1	14
Batının/Dünyanın Suriye Politikasını Eleştiren	1	20	-	-	1	14
Toplam	5	100	10	100	7	100

Siyaset içerikli haber metinlerinde, sığınmacı politikalarına yönelik görüşlere yer verilmiştir. Kocaeli Demokrat gazetesi % 72, Özgür Kocaeli ise %60 oranında hükümetin sığınmacı politikasını destekleyen haberlere yer vermiştir. Her iki gazetede sadece birer haberle, dünyanın ve hükümetin sığınmacı politikası eleştirilmiştir. Diğer iki gazeteye göre, haber kaynağı olarak muhalif partileri daha çok kullanan Kocaeli gazetesi ise % 60 oranında, sığınmacı politikaları üzerinden hükümeti eleştiren yazılara yer vermiştir.

İnceleme süresince, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Kocaeli'deki Suriyeli sayısına ilişkin resmi rakamları içeren bir haber yayınlanmıştır. Bu haberde ayrımcı, dışlayıcı ve olumsuz temsil bulunmamasına rağmen; haberin altına yapılan yorumlarda olumsuz temsil dikkat çekmektedir. Suriyeli sığınmacı sayısının artması veya azalmasına yönelik açıklamalara dayanan haberlerin

altına yapılan yorumlarda, Suriyelilerin sayısı üzerinden olumsuz ve sorunlu bir söylem üretilmekte; sığınmacıların geri dönmesi gerektiği ima edilmektedir ¹⁷.

Nihan: "Münasip bir dil ile çocuk yapmamaları konusunda ikaz edilseler veya eğitim verilse etkili olmaz mı? Yahu hiç utanma da yok bunlarda. Misafir olduğu yerde çocuk doğurur mu kendini bilen insan? Hayvanlar bile yer değiştirdiğinde ara veriyor "(8 Beğeni)

Şahin Erdoğan: "Burası aş evi mi ulan, hepsini göndersin Suriye'ye yeter artık" (8 beğeni)

Saffet Alban: "Daha yok mu, az bu sayı Ak Parti Suriye'de bir parti açsın..." (4 beğeni)

Yeter Artık: "Kayıtlı olanlar bu kadar. Ya kayıtlı olmayanlar? Geçen otobüse bindim, kokudan otobüste yolculuk edemedim. Koku içime işledi? Çocuklar ayakkabılarıyla koltuklara basıyorlar. Bir şey desen ırkçılık insan ayrımı derler. Adamın peşinde 2 tane kadın ellerinde 5 tane çocuk. Şehirlerine bombalar yağarken bunlar burada sevişiyorlar. Hepsini geri gönderin yoksa bunlar bizi evimizden kovacaklar yakında. Leş gibiler. İnsan gibi nasıl yaşanır bilmiyorlar. Gitsinler ülkelerine. Ben kendi ülkemde savaş varken kaçacağıma kadın halimle orda savaşıır şehit olurumda bu pisliğe katlanmam. Gerçi onlar burada hayat yaşıyorlar. Kalacak yer, yemek, okul, sağlık her şey bedava. Üniversitelere sınavsız girerler, burs alırlar. Bizim gençlerimize de kredi çıkar. Devlet yurtlarına öncelikli girerler. İnşallah biran önce dönerler bizde rahat ederiz ¹⁸!! (5 Beğeni)

¹⁷ Özgür Kocaeli, "İşte Kocaeli'deki Suriyeli Sayısı", 10 Ekim 2018, <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/iste-kocaelideki-suriyeli-sayisi-360961h.htm>, erişim tarihi: 06.03.2019.

¹⁸ Kocaeli Gazetesi, "Kocaeli'de Kaç Suriyeli Yaşıyor", 4 Eylül 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/haber/1681841/kocaelide-kac-suriyeli-yasiyor>, erişim tarihi: 03.03.2019.

Tablo 12: Sığınmacı Sorunlarını İşleyen Haber ve Köşe Yazılarının Dağılımı

Sığınmacı Sorunları Yazılarının Konu İçeriği	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Çalışma şartları (işsizlik, dilencilik, ucuz işgücü)	2	8	2	9	2	11
Suriyelilere yönelik işlenen şiddet/suç olayları	2	8	2	9	1	6
Yaşam haberleri (trafik kazası,iş kazası, yangın)	9	34	9	41	5	28
İnsani yardım kampanyaları	13	50	9	41	10	55
Toplam	26	100	22	100	18	100

Sığınmacı sorunlarını işleyen haber ve köşe yazılarında, her üç gazetede de sırasıyla sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler tarafından yapılan insani yardım kampanya haberleri birinci; iş kazası, trafik kazası yangın gibi yaşam haberleri ise ikinci sırada yer almıştır. Üçüncü ve dördüncü sırada ise sığınmacıların ucuz işgücü olarak görülmesi, işsiz olmaları ve dilencilğe yönelmeleri gibi çalışma koşulları konuları ile Suriyelilere yönelik yerel halk tarafından işlenen suç ve şiddet konuları ele alınmıştır.

Yardım kampanyalarının ele alındığı haberlerde 'iç savaş nedeniyle', 'savaştan kaçan', 'zulümden kaçan', 'ölüm kalım savaşı veren', 'sığınan', 'yeni hayat

kurmaya çalışan' Suriyeli sığınmacıların; mağduriyetleri ön plana çıkartılarak, olumlu bakış açısı ile temsil edildikleri görülmektedir. Yangın, iş ve trafik kazası gibi haberlerle Suriyelilerin barınma sorunları, zor koşullar altında burada bulduklarının altı çizilmektedir. Diğer konulara göre sığınmacı sorunlarını dile getiren haberler daha fazla sayıdadır. Bu haberler üzerinden gazetelerin, sığınmacıları olumlu biçimde temsil ettikleri tespit edilmektedir. Buna rağmen, olumlu içerikli bu haberlerin altına yapılan yorumlarda sığınmacılar, olumsuz biçimde tasarlamakta; hükümet eleştirisi yapılmaktadır.

Başiskele Belediyesi ve İnsani Yardım Vakfı tarafından savaş mağduru öğrenciler için Suriye'ye yaptırılan erkek öğrenci yurduna ilişkin haberin altındaki yorumlar şu şekildedir ¹⁹.

Dolunay: "Ulan Türkiye'de öğrencilere yeterli sayıda yurt yokken neden bir ülkeye gider yurt açarsınız? İlk önce kendi yurttaşının ihtiyacını karşıla sonra git yap."

Tanju Yılmaz: "Bundan sonra hiçbir kuruluşa para yardımı yapmayacağım. Suriyelilere giden para kendi halkımıza gitmedi, bizden alın emlak affı, ev vergisi, bedelli askerlik vb."

Erol Demirbek: "Desteklemiyorum, bu ulusun malını parasını Suriyelilere böyle aşırı saçılmasına karşıyım. Türk gençliğine haksızlık yapıldığı görüşümdedir. önce Türk'ün ihtiyacını karşılamayandan Türkiye Cumhuriyeti'ne bir fayda gelmez, ilk fırsatta karşı safa geçerler. O yurttaki kalan Suriyelilerin yapacaklarından da bu işe ön ayak olanlar sorumlu olacaklardır ²⁰".

Körfezspor: "Suriyeliler ülkesine dönsün" (1 beğeni).

¹⁹ Özgür Kocaeli, "Savaş Mağduru Öğrencilere Kocaeli'den Yurt Desteği", 17 Ekim 2018, <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/savas-magduru-ogrencilere-kocaeliden-yurt-destegi-361487h.htm>, erişim tarihi: 06.03.2019.

²⁰ Kocaeli Gazetesi, "Savaş Mağduru Suriyeli Öğrencilere Kocaeli'den Yurt Yardımı" 18 Ekim 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/video/1718538/savas-magduru-suriyeli-ogrencilere-kocaeliden-yurt-yardimi>, erişim tarihi: 03.03.2019.

Tablo 13: Sığınmacı Entegrasyonunu İşleyen Haber ve Köşe Yazılarının Dağılımı

Sığınmacı Entegrasyonu Yazılarının Konu İçeriği	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Üretime, Ekonomiye Katkı	2	22	3	33	1	17
Eğitim, Kültür Sanat Başarısı	7	78	6	67	5	83
Toplam	9	100	9	100	6	100

Suriyeli sığınmacıların başarı hikâyelerine yer verilen bu haberlerde, sığınmacıların olumlu biçimde temsil edildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Savaş nedeniyle ülkesinden göç etmek zorunda kalan sığınmacılar; ekonomi, eğitim, kültür, sanat alanlarında başarılı işlere imza atmakta ve geldikleri yere uyum sağlamaktadır. Burada yine altının çizilmesi gereken bir konu her üç gazetede de aynı başarı hikâyelerinin yer almış olmasıdır.

"Savaştan Kaçan Suriyeli Kadınlar Kuaför Olacak

Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalarak, Kocaeli'nin Kartepe ilçesine gelen Suriyeli kadınlar, belediyenin açtığı meslek kurslarında kuaförlük eğitimi alarak meslek sahibi oluyor.

Suriye'deki savaştan kaçarak Kartepe'ye yerleşen Suriyeli kadınlar, belediyenin açtığı meslek kursları sayesinde kendi ayakları üzerinde durma imkanına kavuşuyor. Meslek sahibi olarak ailelerine katkı sağlamak isteyen Suriyeli kadınlar,

Kartepe Belediyesi Meslek ve Sanat Eğitimi Kurslarında (Kar-Mek) açılan kuaförlük kursunda eğitim almaya başladı ²¹."

Haberde Kartepe'ye gelmek zorunda kalan Suriyeli kadınların, belediyenin açtığı meslek edindirme kursuna katılarak, kendi ayakları üstünde durmak istedikleri dile getirilmektedir. Hem aile hem kent ekonomisine katkı sunmak isteyen Suriyeli kadınlar, olumlu bir şekilde temsil edilmiştir. Ancak bu haberin altına yapılan okur yorumlarında da yine, sığınmacılara yönelik mülteci karşıtı dışlayıcı tutum dikkat çekmektedir.

Hakan: "Bizim kadınlar meslek sahibi oldu da sıra Suriyelilere mi geldi? Hem onların kuaförlüğüne ne gerek var gözlerine bile peçe takıyorlar? (4 beğeni)

Gmz: "Ben başvurduğum kursa katılamıyorum daha benim hayalimi ve benim gibilerin hayalini Suriyelilere öncelikli olarak veriyorsunuz Suriyeliler diye dışlamıyoruz ama önce can sonra Canan önce milletinizin kadınları yıllarca çabalayanları bir görün önce ayakta alkışlıyorum sizi"

Yine her üç gazetede de yayınlanan bir başka başarı haberinde, sığınmacılar olumlu temsil edilirken; altına yazılan okur yorumlarında ise olumsuz biçimde ele alınmıştır.

"Suriyeli Ahmet Atık Malzemelerden Üretim Yapıyor

Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle evlerini bırakan Yaser ve İman Haskir çifti, 4 çocuklarıyla birlikte 5 kilometre yolu yürüyerek Türkiye'ye sığındı. Haskir ailesi, 3 yıl önce Kocaeli'nin Kartepe ilçesinde kendilerine yeni bir hayat kurdu. Ailenin 4 çocuğundan bir olan Ahmet Haskir, Suriye'de başlayan hayalini

²¹ Kocaeli Gazetesi, "Savaştan Kaçan Suriyeli Kadınlar Kuaför Olacak", 27 Temmuz 2018, <https://www.kocaeligazetesi.com.tr/haber/1661664/savastan-kacan-suriyeli-kadinlar-kuafor-olacak>, erişim tarihi: 03.03.2019.

Karteppe'de devam ettiriyor. 14 yaşındaki Ahmet Haskir, çevresinde gördüğü eski ürünlerden robottan makineye birçok ürün tasarlıyor ²²

Bu haber altına yapılan yorumlardan bazıları şu şekildedir:

İzmitli: "Suriyeli olunca nasıl da ilgileniyor belediyemiz" (1 beğeni).

Kaya Tosun: "Suriyeli doğmak lazım" (1 beğeni).

Hodri Meydan : "Ha şöyle ya, memlekete insanlığa faydalı işler yapın".

Karteppe Belediyesi tarafından Suriyelilere yönelik açılan Türkçe kursu haberinin altına yapılan yorum da yine şu şekildedir:

Hasan: "İstemez gitsinler Suriye'ye. Yarın öbür gün terörist olup çıkarlar karşımıza kendi vatandaşımıza iş bulamıyoruz bir de bunlara mı bakacağız yeter artık !!!" ²³ (2 beğeni)

Sığınmacıların Türkçe öğrenmeye yönelik entegrasyon çabaları bile okurlar tarafından olumsuz karşılanmaktadır. Suriyelilerin, terör tehdidi olarak görüldüğü, birçok okur yorumunda tespit edilmektedir.

²² Özgür Kocaeli, "Suriyeli Ahmet Atık Malzemelerden Üretim Yapıyor", 13 Ekim 2018, <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/suriyeli-ahmet-atik-malzemelerden-uretim-yapiyor-361170h.htm>, erişim tarihi: 06.03.2019.

²³ Özgür Kocaeli, "Suriyeliler Karteppe'de Türkçe Öğreniyor", 2 Nisan 2018, <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/suriyeliler-kartepede-turkce-ogreniyor-347536h.htm>, erişim tarihi: 06.03.2019.

Tablo 14: Sığınmacıların Yol Açtığı Yerel Sorunların Dağılımı

Sığınmacıların Yol Açtığı Yerel Sorunların Dağılımı	Özgür Kocaeli		Kocaeli		K. Demokrat	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Ekonomik Külfet (işsizlik)	1	12,5	2	17	-	-
Sığınmacıların karıştığı suçlar (tehlike, tehdit, güvenlik sorunu)	6	75	7	58	4	57
Kültürel Uyuşmazlık	-	-	1	8	2	29
Yerel Halkla Çatışma	1	12,5	2	17	1	14
Toplam	8	100	12	100	7	100

Sığınmacılara yönelik en fazla oranda olumsuz içerik ve temsiller, yerel sorunlar kategorisi altındaki haberlerde üretilmektedir. Sığınmacıların karıştığı hırsızlık, kavga, çatışma gibi suç ve şiddet haberleri; sığınmacıların işsizliğin nedeni olarak gösterilmeleri; yaşadıkları çevreye uyum sağlayamadıklarını gösteren haber ve metinler altına yapılan yorumların neredeyse tamamı da olumsuz içeriktedir. Bu metinler altında sığınmacılara yönelik doğrudan dışlayıcı söylemlerinin üretildiği görülmektedir. Suriyelilerin karıştığı hırsızlık ve şiddet olayları altındaki yorumlardan bazıları şu şekildedir ²⁴:

²⁴ Özgür Kocaeli, "Uslanmak Bilmeyen Suriyeli Hırsız Enselendi", 14 Mart 2018, <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/uslanmak-bilmeyen-suriyeli-hirsiz-enselendi-346105h.htm>, erişim tarihi: 06.03.2019.

Önder Özarlan: "Yeterince hırsızımız yoktu bir siz eksiktiniz. Madem ki misafirsiniz edebinizle misafirliğinizi devam ettirin. Besle kargayı oysun gözünü. Yeter be defolup gidin ülkenize ya dilenirsiniz ya hırsızlık yaparsınız ya da ürersiniz. Başka hiçbir halta yaramazsınız. Biraz şeref haysiyet olsa kendi ülkeniz için canınızı feda edersiniz".

Başka Kapı: "Eli ayağı tutan (savaşabilecek durumda olan) gelmiş benim ülkemi soyuyor. İyi niyetimizi sömürüyorlar., Bizim başımız dara düştüğünde sırtımızdan vuranlar benim kardeşim değil!" (6 beğeni)

İzmitli: "Yazdıklarınıza dikkat edin, hiç kimse Suriyeli kardeşlerimizi hırsız olarak nitelendiremez, onlar demokrasi sevdalıları, malum, mağdur ve dürüst ve Müslüman ve namuslu insanlardır" (13 beğenmeme).

SONUÇ

Kocaeli yerel basınında Suriyeli sığınmacıların temsilinin ele alındığı bu çalışmada, sığınmacıların haberlerde çoğunlukla tarafsız ve olumlu biçimde temsil edildikleri tespit edilmektedir. Sığınmacılara yönelik haberler, genel olarak ilave bir yorum katılmaksızın, tarafsız biçimde verilmektedir. Bu haberlerde sığınmacıların yaşadığı zorluklara yer veren, onlara yardım edilmesi gerektiğini söyleyen, bölgeye sundukları katkıları ön plana çıkaran olumlu temsil ve söylem bulunmaktadır. Haberlerin altına yazılan okur yorumlarında ise, tam tersine, sığınmacılara yönelik, doğrudan ırkçı ve düşmanca görüşler yer almaktadır. Okur yorumları, Suriyelilere yapılan yardımlar karşısında Türk vatandaşların kendilerini, 'dezavantajlı', 'öteki', 'mağdur' ve 'yardıma ihtiyacı olan' olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Suriyeli sığınmacılar üzerinden, Türk hükümetinin dış politikası eleştirilmektedir. Okur yorumlarında, Suriyeli sığınmacıların kendilerine yapılan 'yardım' ve 'lütuf'lara karşılık ihanet içinde oldukları; yapılan iyiliklere nankörce karşılık verdikleri sürekli biçimde tekrarlanmıştır. Okur yorumlarında Suriyeli sığınmacıların evlerine dönmeleri gerektiği, uyum sağlayamadıkları, bizden farklı oldukları, beleş geçindikleri ve

ekonomik yük oldukları söylemleri oldukça fazladır. Sığınmacılara yönelik 'terörist', 'pis', 'korkak', 'hain', 'bedavacı', 'cahil' gibi aşırılaştırılmış olumsuz yaftalamalar sıkça tekrarlanmaktadır.

Kamuoyunun fikir ve tutumlarının oluşmasında, medyadaki temsillerin etkili olduğu yönündeki inşacı kuramsal yaklaşımlardan yola çıkılan bu araştırmada, yerel basın söylem ve temsillerinin, okur yorumları üzerinde tek belirleyici olmadığı; aralarında benzerlik ve farklılık bulunduğu yönündeki varsayımımız doğrulanmıştır. Suriyeli sığınmacılar, haberlerde çoğunlukla yoksullukları ve mağduriyetleri ile olumlu veya tarafsız bir şekilde ele alınırken; okur yorumlarında ötekileştirici ve ayrımcı söylemlerle, stereotipik sığınmacı temsillerin yeniden üretildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Yerel basının sığınmacılara yönelik olumlu temsil tasarımında, başvurduğu haber kaynakları ile seçilen konunun belirleyici olduğu varsayımı da büyük ölçüde doğrulanmıştır. Kocaeli yerel basını; sığınmacılara yönelik olumlu söylemi üreten haber kaynaklarına (merkezi ve yerel yöneticiler, yardım dernekleri gibi) daha fazla yer vermiştir. Kocaeli yerel basınına haber akışı sağlayan, Ak Partili belediyelerin basın bültenlerinden yola çıkılan haberler ile sığınmacıların olumlu tasarlandığı görülmektedir. Siyasal iktidarın Suriyeli sığınmacılara yönelik takındığı, olumlu tutum ve pozitif tasarım, Kocaeli yerel basınına da yansımıştır. Sığınmacılara yönelik ötekileştirici söylemin parçası olan muhalefet partileri ve muhalif haber kaynakları ise daha az temsil edilmiştir. Bu bulgudan yola çıkılarak Kocaeli yerel basınında, sığınmacılara yönelik dışlayıcı ve ötekileştirici söylemi kullanan haber kaynaklarının, daha az temsil edildiği görülmektedir. Yine sığınmacıların temsilinde tercih edilen konu seçimine bakıldığında sığınmacıların başarı hikâyeleri, Türkiye'ye entegrasyonları, üretime katılmaları ve yaşadıkları zorluklara odaklanan haberler çoğunlukta. Gazetelerin hemen hemen aynı olayları haberleştirdikleri ve benzer temsil biçimleri ve söylem unsurları ürettikleri görülmüştür. Bu konular çerçevesinde sığınmacılar olumlu ve tarafsız

temsil edilmiştir. İleride yaşanabilecek olası çatışmaların engellenmesi için kamuoyunda var olan olumsuz tutum, düşünce ve önyargının giderilmesi gerekmektedir. Sığınmacılara yönelik düşmanca tutumun engellenmesinde iş sadece medyaya düşmemektedir. Sığınmacılara yönelik entegrasyon sürecinin ve toplumsal uzlaşma zemininin planlanarak yönetilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Alver F (2003) Basında Yabancı Tasarımı ve Yabancı Düşmanlığı, Der Yayınları, İstanbul.

Boztepe V (2017) Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili, İlef Dergisi, 4 (1), 91-122.

Burton G (1995) Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş, Nefin Dinç (çev), Alan Yayıncılık, İstanbul.

Çağlar İ ve Özkır Y (2014) Suriyeli Mültecilerin Türkiye Basınında Temsili, Ortadoğu Yıllığı, 485- 501.

Devrani, A E P (2017) Medyada 'Öteki'nin Temsili: Etnik Komediler, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5(2), 926-949.

Dursun Ç (2001) Televizyon Haberlerinde İdeoloji, İmge Kitabevi, Ankara.

Dursun Ç (2004) Haberde 'Gerçekliğin İnşa Edilmesi' Ne Demektir?, Çiler Dursun (der), Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi, Kesit Tanıtım, Ankara, 37-65.

Doğanay Ü ve Keneş H (2016) Yazılı Basında Suriyeli Mülteciler: Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gereçlerinin İnşası, Mülkiye Dergisi, 40 (1), 143-184.

Efe İ (2015) Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Yayınları, İstanbul.

Ekinci Y, Hülür A ve Deniz A (2017) Yabancı ve Marjinal Olarak Öteki: Yerleşik ve Yabancı İlişkisi Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar, Tarih Okulu Dergisi, 10 (XXX), 365-392.

Erdoğan İ (2007) Pozitivist Metodoloji: Bilimsel Araştırma Tasarımı, İstatistiksel Yöntemler, Analiz ve Yorum, Erk Yayınları, Ankara.

Erkal A (2017) Türk Basınında Sığınmacı Algısı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Foucault M (1987) Söylemin Düzeni, Turhan Ilgaz (çev), Hil Yayın, İstanbul.

Foucault M (2007) İktidarın Gözü, Işık Ergüden (çev), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Garfinkel H (2016) Başarılı Bir İtibarsızlaştırma Töreninin Koşulları, Levent Ünsaldı (der), Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik, Heretik, Ankara, 107-117.

Gökçe O (1995) İçerik Çözümlemesi: Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Yöntemi, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.

Hall S (1997a) The Work of Representation, Stuart Hall (ed), Representation: Cultural Representations and Signifying Practices, Londra: Thousand Oaks, California, Sage, 15-74.

Hall S (1997b) The Spectacle of The Other, Stuart Hall (ed), Representation: Cultural Representations and Signifying Practices, Londra: Thousand Oaks, Calif, Sage, 223-290.

Hall S (2002). İdeoloji ve İletişim Kuramı, Süleyman İrvan (der), Medya, Kültür ve Siyaset, Alp Yayınevi, Ankara, 101-126.

İnal A (1996) Haberi Okumak, Temuçin Yayınları, İstanbul.

İnceoğlu Y ve Çoban S (2014) Ötekileştirme Sürecinde Medyanın Yeri, Yasemin İnceoğlu ve Savaş Çoban (der.) Azınlıklar Ötekiler ve Medya, Ayrıntı, İstanbul.

Koçak A ve Arun Ö (2006) İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, Selçuk İletişim Dergisi, 4 (3), 21-28.

Kovucu M (2016) Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Yerel Basınında Temsili, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Laughey D (2010) Medya Çalışmaları: Teoriler ve Yaklaşımlar, Ali Toprak (çev), Kalkedon, İstanbul.

Mollaer F (2008) Görünmez Ötekiler Çingenerler Örneği ve Ötekiliğin Dayanılmaz Hali, Doğu Batı, 11 (4), 251-257.

Pandır M, Efe İ ve Paksoy A (2015) Türk Basınında Suriyeli Sığınmacıların Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi, Marmara İletişim Dergisi, 24, 1-26.

Schiller H (2005) Zihin Yönlendirenler, Cevdet Cerit (cev), Pınar Yayınları, İstanbul.

Simmel G (2016) Yabancı, Levent Ünsaldı (der.) Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik, Heretik, Ankara, 27-34.

Ünsaldı L (2016) Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik, Heretik, Ankara.

van Dijk T A (1999) Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları, Mehmet Küçük (der) Medya İktidar İdeoloji, Ark Yayınları, Ankara, 315-375.

Wodak R (2012) Language, Power and Indetity, Language Teaching, 45 (2), 215-233.

Yavuz B (2016) Yerelde Öteki Olmak: Suriyeli Sığınmacıların Trabzon Yerel Gazetelerinde Söylemsel Temsili, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (42), 1416- 1430.